

Λεύκιος Ζαφειρίου: Εργοβιογραφικά

Ο βραβευμένος από την Ακαδημία Αθηνών λογοτέχνης και μελετητής της Λογοτεχνίας, Λεύκιος Ζαφειρίου γεννήθηκε τον Νοέμβριο του 1948 στη Λάρνακα, όπου τελείωσε το δημοτικό και το γυμνάσιο. Σπούδασε ελληνική φιλολογία στο Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Τμήμα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών), ενώ έκανε ταυτόχρονα και μαθήματα δημοσιογραφίας. Με την επιστροφή του στην Κύπρο το 1975, εργάστηκε ως φιλόλογος-καθηγητής σε σχολεία της Μέσης Εκπαίδευσης και στην Παιδαγωγική Ακαδημία Κύπρου όπου δίδασκε το μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (1987-1989).

Με την επαναλειτουργία, το 2004, του υπό τουρκική κατοχή Γυμνασίου Ριζοκαρπάσου, προσφέρθηκε εθελοντικά και εργάστηκε ως φιλόλογος για δύο χρόνια (2004-2006), ενώ στη συνέχεια αποσπάστηκε στην Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων (ΥΑΠ) του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, όπου του ανατέθηκε η συγγραφή βιβλίου αναφοράς και, συγχρόνως, επικαιροποιημένου σχολικού εγχειριδίου για την Κυπριακή Λογοτεχνία. Το έργο ολοκληρώθηκε με τη συμβολή του Γιώργου Μύαρη και του Αλέξανδρου Μπαζούκης (φιλόλογων) και εκδόθηκε με τίτλο «Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας» (τόμοι Α' και Β'), για τη Β' και Γ' Λυκείου (Λευκωσία 2012 και 2015). Συμμετείχε επίσης, μαζί με τους Αλέξη Ζήρα, Κώστας Νικολαΐδη και Νάτια Χαραλαμπίδου, στην εκδοτική ομάδα του κυπροελλαδικού περιοδικού «Σημείο» (1992-1998), όπως επίσης και στην εκδοτική ομάδα των λογοτεχνικών περιοδικών «Ακτή» (από τον Χειμώνα 1989-Άνοιξη 1991, με τους Νίκο Ορφανίδη και Πρόδρομο Προδρόμου), και του περιοδικού «Υλάντρον» (Νοε. 2001-Μάιος 2002) με τον Μιχάλη Πιερή, Κώστα Λυμπουρή κ.ά.).

Πρωτοεμφανίστηκε στα κυπριακά γράμματα το 1975, με την ποιητική συλλογή «Ποιήματα», ενώ το 1977 η δεύτερη ποιητική του συλλογή «Σχεδόν Μηδίζοντες», τιμήθηκε με το κυπριακό Κρατικό Βραβείο Νέου Λογοτέχνη. Ακολούθησαν άλλες τέσσερις ποιητικές συλλογές: *Απομαγνητοφώνηση* (1978), *Μιγάδας Άγγελος* (1980) *Η θλίψη του απογέυματος* (2011), που τιμήθηκε επίσης με Κρατικό Βραβείο Ποίησης και ο συγκεντρωτικός τόμος «Ποιήματα 1964-2010» (2011). Ασχολήθηκε επίσης με την πεζογραφία, εκδίδοντας τη νουβέλα *Οι συμμορίτες* (1983/2009) και τη συλλογή διηγημάτων *Με ευλάβεια και λύπη* (2013), που τιμήθηκαν επίσης με κρατικό βραβείο (1984 και 2014).

Ιδιαίτερα σημαντική πτυχή της φιλολογικής-ερευνητικής διαδρομής και της προσφοράς του Λεύκιου Ζαφειρίου στην έρευνα και τη μελέτη της Λογοτεχνίας αποτελεί η συστηματική ενασχόλησή του με το έργο του εμβληματικού νεοέλληνα ποιητή Ανδρέα Κάλβου και η συνακόλουθη βράβευσή του από την Ακαδημία Αθηνών.

Το 2003 εντόπισε, με την ψηφιακή συμβολή του Τεύκρου Χαχολιάδη, στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου της Γλασκόβης, τη λανθάνουσα ωδή του Ανδρέα Κάλβου «Ελπίς πατρίδος» (πρώτη έκδοση 1819, Λονδίνο), την οποία επανεξέδωσε με σημειώσεις. Στη συνέχεια εξέδωσε τη μελέτη «Ο βίος και το έργο του Ανδρέα Κάλβου (1792-1869)», που εκδόθηκε το 2006 στην Αθήνα από τις Εκδόσεις Μεταίχμιο και τιμήθηκε, τον ίδιο χρόνο, με «Βραβείο Δοκιμίου της Ακαδημίας Αθηνών-Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη».

Από το 2007-2013 συνεργάστηκε στη συγκέντρωση και έκδοση της *Αλληλογραφίας του Ανδρέα Κάλβου* από το Μουσείο Μπενάκη, η οποία κυκλοφόρησε σε δύο τόμους το 2014. Στο διάστημα 2008- 2018 δημοσίευσε κείμενα με νέα στοιχεία για τη ζωή και την αλληλογραφία του Κάλβου. Ορισμένα συμπεριέλαβε στο έργο *Παραλειπόμενα και συμπληρώματα στη βιογραφία του Ανδρέα Κάλβου*, (Εκδόσεις Εν Τύποις, Λευκωσία).

Έχει δημοσιεύσει σύντομα κείμενα (δοκίμια) για τους Διονύσιο Σολωμό, Γιάννη Ρίσο, Οδυσσέα Ελύτη, Νικηφόρο Βρεττάκο, Μανόλη Αναγνωστάκη, Κώστα Μόντη, Τίτο Πατρίκιο, , Νάσο Βαγενά, Θανάση Βαλτινό κ.ά. Ποιήματα, κείμενα και μελέτες του για τη λογοτεχνία δημοσίευσε σε πολλά ελλαδικά και κυπριακά περιοδικά, εφημερίδες, συλλογικές εκδόσεις, πρακτικά συνεδρίων κ.ά.

Ποιήματα και πεζά του έχουν μεταφραστεί στα αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά, ρωσικά, αλβανικά, σλοβένικα και άλλες γλώσσες, και αρκετά ποιήματα και πεζά του έχουν ενταχθεί σε κυπριακές, ελλαδικές και διεθνείς Ανθολογίες Λογοτεχνίας.

Ο Λεύκιος Ζαφειρίου είναι γιος της ποιήτριας Νεφέλης (Μαρίας Γεωργιάδου-Ζαφείρη, 1925-1957) και αδελφός των γνωστών επίσης ποιητών Μιχάλη Ζαφείρη και Φροσούλας Κολοσιάτου.

Αναλυτική Εργογραφία

Ποίηση

Ποιήματα, Λευκωσία, Κούρος, Αθήνα 1975, Λευκωσία 1977

Σχεδόν μηδίζοντες, Τα Τετράδια του Ρήγα, Λευκωσία 1977 (Κρατικό Βραβείο Υπ. Παιδείας Κύπρου), 1981

Απομαγνητοφώνηση, Λευκωσία, 1978

Ο μιγάδας άγγελος, Λευκωσία, 1980

Η θλίψη του απογεύματος, Μεταίχιμο, Αθήνα, 2007(Κρατικό Βραβείο_Υπ. Παιδείας Κύπρου)

Ποιήματα 1964-2010, Εκδόσεις Γαβριηλίδης, Αθήνα, 2011.

Πεζογραφία

Οι συμμορίτες, (νουβέλα, αφηγηματικό χρονικό), Ρόπτρο, Λευκωσία 1983, και Εκδόσεις Γαβριηλίδη, Αθήνα 2009 και Εκδόσεις Εν Τύποις, Λευκωσία 2023 (Κρατικό Βραβείο Υπ. Παιδείας Κύπρου).

The Gangsters, 2005, Translated by Stathis Gauntlett : Delphicoracle Press: Sunbury, Australia.

Gangsterji , 2008. Translated by Jelena Isak Kres. Modrijan Publications: Ljubljana, Slovenia.

Με ευλάβεια και με λύπη (διηγήματα), Γαβριηλίδης, Αθήνα 2013 (Κρατικό Βραβείο Υπ. Παιδείας Κύπρου)

Μελέτες-Ανθολογίες

Ανθολογία Σύγχρονης Κυπριακής Ποίησης, (μαζί με τον Λουκά Αξελό), Εκδόσεις Στοχαστής, Αθήνα 1985.

Η νεότερη Κυπριακή Λογοτεχνία. Γραμματολογικό σχέδιασμα (μελέτη), Λευκωσία 1991.

Ανδρέας Κάλβος: Ελπίς πατρίδος (επανέκδοση άγνωστης ωδής του 1819), (περιοδικά Αντί και Πόρφυρας, 2003), ΟΕΛΜΕΚ – Σύνδεσμος Ελλήνων Κυπρίων Φιλολόγων (ΣΕΚΦ), Λευκωσία 2004.

Ο βίος και το έργο του Ανδρέα Κάλβου (1792-1869), Μεταίχιμο, Αθήνα 2006- (Βραβείο Δοκιμίου της Ακαδημίας Αθηνών-Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη).

Χρονολόγιο Διονύσιου Σολωμού, ΣΕΚΦ, Λευκωσία, 2007, 2008.

Κυπριακό Χρονολόγιο, 10.000 π.Χ.-2008 μ. Χ., Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, Λευκωσία 2008.

Ανδρέας Κάλβος: Αλληλογραφία τόμος Α' (1813-1818) και τόμος Β' (1819-1869), Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2014 (Επιμέλεια Δημήτρη Αρβανιτάκη και Λεύκιου Ζαφειρίου).

Παραλειπόμενα και συμπληρώματα στη βιογραφία του Ανδρέα Κάλβου, Εκδόσεις Εν Τύποις, Λευκωσία, 2018

«Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας» (τόμοι Α' και Β'), για το Λύκειο (Λευκωσία 2012 και 2015).

Στυλιανός Αλεξίου -Λεύκιος Ζαφειρίου, Αλληλογραφία, Εκδόσεις Το ροδακιά, Αθήνα 2022

Η μετέωρη θλίψη της Ιστορίας, Έκδοση Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών, Λευκωσία 2023 ,

Σημείωση: Στις 26 Ιουνίου 2018 ο Λεύκιος Ζαφειρίου παραχώρησε δωρεάν στο Πανεπιστήμιο Κύπρου τη Βιβλιοθήκη του και το Προσωπικό Αρχείο του.

*****

Απόσπασμα από το οπισθόφυλλο του βιβλίου διηγημάτων του Λεύκιου Ζαφειρίου «Μ' ευλάβεια και με λύπη» (Εκδόσεις Γαβριηλίδη, 2013, σελ. 200)

«... Οι σκέψεις δεν μ' άφηναν, ίσως και να μην επιστρέψω ξανά εδώ. Ξένος, τι γυρεύω στον κόσμο αυτόν. Αναρωτιόμουν ποια θα 'ναι η μοίρα του νησιού στην αμείλικτη προοπτική του χρόνου. Το ρόδινο βασίλειο της Αφροδίτης, όπως είχε αποκαλέσει το νησί ο Ντισραέλι. Η αίσθηση της Ιστορίας ή μήπως η σκιά του θανάτου άφηνε αυτό το γκρίζο χρώμα στην ψυχή μου; Το μπαρ Ο Μαύρος Γάτος, ο σύντομος αλλά συναρπαστικός βίος των ανθρώπων στη Λάρνακα, με τη Μάρω να της υπονομεύει τη φαντασία η καθημερινή πραγματικότητα... Σ' αυτή την πόλη, που σύμφωνα με την παράδοση, είχε ως πρώτο οικιστή τον Χεττίμ, δισέγγονο του Νώε, και είχε καλό και περικόλειστο λιμάνι, καθώς διηγείται ο Στράβων.

Στο μπαρ ένα βράδυ, ή στο πανδοχείο Το Εθνικόν, δεν θυμάμαι πια, η Πόπη ή κάποια άλλη είπε ότι είχαν βρει ασήμι στις Αλυκές. Γι' αυτό Φράγκοι, Βενετοί, Οθωμανοί κι Εγγλέζοι ήρθαν εδώ και γέμισαν την παραλία κουσουλάτα (προξενεία).

****

Κριτικό Σημείωμα του Αριστοτέλη Σαΐνη, για το βραβευμένο βιβλίο διηγημάτων του Λεύκιου Ζαφειρίου «Μ' ΕΥΛΑΒΕΙΑ ΚΑΙ ΘΛΙΨΗ»

«Μ' ευλάβεια και λύπη» προετοιμάζει ο Φοίβος τη σωρό του νεκρού με τις πρέπουσες τιμές, γράφει εκείνος ο ποιητής με το χαρακτηριστικό ύφος και «την αλεξανδρινή λοξή ματιά στο μετέωρο βήμα της ιστορίας». Με ευλάβεια και λύπη σκύβει και ο Λεύκιος Ζαφειρίου στην «μετέωρη θλίψη» της εξακολουθητικής κυπριακής τραγωδίας.

Ταξιδεύοντας από την Αμμόχωστο στην Καρπασία και από το Λάουθ και το Λονδίνο στο Σέφιλντ την Αθήνα ή τη Λευκωσία, ακούει χαρισματικούς αφηγητές και γεννημένους παραμυθάδες και καταγράφει με ευσυνειδησία αφηγήσεις, ιστορίες αλλά και δικές του μνήμες. Η κατάληξη του διηγήματος που δίνει τον τίτλο στη συλλογή δίνει και τον ελεγειακό της τόνο: «Θυμήθηκα τον στίχο του Μπόρχες: Ένα πράγμα μόνο δεν υπάρχει, είναι η λήθη». Και εδώ το βουβό εσωτερικό πένθος δεν αφορά τους «δικούς» αλλά έναν «ξένο»: ο νεαρός Άγγλος από την οικογένεια ανθρακωρύχων που ανδρώθηκε στην εποχή της θατσερικής επέλασης του νεοφιλελευθερισμού σκοτώνεται στο μακρινό Αφγανιστάν. Στο μυαλό του αφηγητή συναντά τους αγνοούμενους του ισπανικού εμφυλίου αλλά και τους δικούς μας. Με τον ίδιο τρόπο, στον «Θρυμματισμένο κόσμο» τα θύματα των τουρκοκύπριων συναντούν τους ανωνύμους και επώνυμους Έλληνες: δίπλα στους Αυξεντίου, Καραολή αλλά και σε «εκείνον τον νέο που ανέβαινε στον ιστό με το τσιγάρο στο στόμα» οι νεκροί και οι αγνοούμενοι και από τις δύο πλευρές.

Ο Ζαφειρίου και οι αφηγητές του διαρκώς επιστρέφουν στις μοιρασμένες πατρίδες τους, έναν νόστο «σε λαβύρινθο χωρίς έξοδο» (σ. 89). Διαρκώς γυρίζουν είτε πραγματικά είτε φαντασιακά ως ξένοι στον ίδιο τον τόπο που τους γέννησε, ο οποίος μπορεί ακόμα να «μυρίζει γιασεμί», αλλά ποιος μπορεί να πει ότι ακόμα «λειτουργεί το θάμα» (Σεφέρης);. «Θρυμματισμένο το πρόσωπο του νησιού» (σ. 153), σήμερα, βαθιά πλέον και ανεξίτηλα σηματοδεδεμένο από τη βία της ιστορίας, όπως τα χαραγμένα «από τον χρόνο, όχι τον οποιοδήποτε χρόνο» (σ. 160) πρόσωπα των εγκλωβισμένων στα κατεχόμενα.

Το ξετύλιγμα των προσωπικών ιστοριών διασταυρώνεται με την Ιστορία, οι καθημερινές μικροϊστορίες τέμνονται από τις ιστορικές συντεταγμένες τους, την αποικιοκρατία, τις δικτατορίες, τη διχοτόμηση. Πάνω από αυτό το χρονικό συνεχές μετεωρίζονται οι πολλά περίλυπες ιστορίες του Ζαφειρίου που μπορεί να αφορούν το σήμερα αλλά αποκτούν το βάρος μιας «άχρονης πραγματικότητας» (σ. 87). Όλα δίνουν την εντύπωση ενός χώρου εκτός τόπου και χρόνου, με τα πρόσωπα και τα πράγματα ακινητοποιημένα σε μια «νεκρή ζώνη», στη μαύρη στιγμή των «γεγονότων», σε ένα αδιαίρετο, άχρονο, άχωρο και αιώνιο παρόν. Αυτή η αιώρηση πάνω από το ιστορικό αμετάβλητο συνεχές απεικονίζεται αφηγηματικά και στο αποσπασματικό «Κυπριακό ημερολόγιο» (σ. 124-135), που αντιστρέφοντας τις συμβάσεις του είδους κινείται αλλοπρόσαλλα μπρος πίσω στον χρόνο.

Κάπως έτσι προκύπτουν τα αφηγήματα της συλλογής. Μια σειρά θολές εικόνες, μεταξύ ύπνου και ξύπνιου, μνήμης και λήθης, όπως στον λήθαργο που ανοίγει και κλείνει την αναδρομή στην πόλη-φάντασμα, την «περιφραγμένη πόλη» («Η Αμμόχωστος σε όνειρο») ή όπως εκείνες οι παλιές ασπρόμαυρες φωτογραφίες του εστιατόρα στο «Προπύλαια», δίνοντας συνολικά την «αίσθηση του μη πραγματικού», την «αίσθηση σκηνικού αρχαίας τραγωδίας χωρίς τους ανθρώπους» (σ. 103). Οι «πολιτικές τσαπατσουλίες» (σ. 56) και η τραγελαφική κατάσταση στο χειρισμό του Κυπριακού έκδηλες και στην αποτυχημένη αργοναυτική εκστρατεία του «Επιβατικού Ρέθυμνου» που σαν άλλο Πλοίο των τρελών περιπλανιέται με τους εθελοντές φοιτητές στη Μεσόγειο, χωρίς να φτάσει ποτέ στον προορισμό του («Επιβατικό Ρέθυμνο»).

Στο κέντρο της συλλογής τα καλβικά «βάρβαρα νέφη» προσθέτουν τον δικό τους τόνο στο φάσμα της μετέωρης θλίψης της ιστορίας. Το «Μια μέρα στο Λονδίνο», με μόντο από τη λανθάνουσα ωδή «Ελπίς πατρίδος» αναφέρεται στις εμπειρίες της έρευνας για το έργο του Κάλβου στην Αγγλία.

«Κιβώτιο» «από πολύτιμον έβενο», η συλλογή αφήνει τον αναγνώστη με τη «στυφή γεύση της ιστορίας» (σ. 38) στο στόμα και το «αίσθημα κενού» (σ. 173) χαμηλά στο στομάχι. Ο ποιητής, πεζογράφος και φιλόλογος Ζαφειρίου σαν τον καθαφικό αφηγητή των «Ενδυμάτων» αποφασίζει εδώ να συγκεντρώσει ευλαβικά τα «ενδύματα» μιας ολόκληρης ζωής, «ενός ολόκληρου κόσμου» (σ. 173) στο μπαούλο της μνήμης, τώρα μάλιστα που όλα μοιάζουν «όλως διόλου τελειωμένα» και «μια σχεδόν τελεσίδικη ανατροπή» έχει επέλθει (σ. 175). Μόνη αντίσταση στην ισοπεδωτική επέλαση της λήθης η ατέρμονη ανάγνωση της πονεμένης μνήμης. Γιατί, φυσικά, «χωρίς μνήμη είναι όλα τίποτα. Χάνονται.» (σ. 98).

Επιστρέφουμε στο σπίτι της κυρίας Παλεττούς και της δίνουμε το κλειδί. Το πρόσωπό της χαραγμένο από τον χρόνο, όχι τον οποιοδήποτε χρόνο. Το χαμόγελο πολύ δύσκολα διαγράφεται στα χείλη της. Το τσεμπέρι κρύβει τ' άσπρα της μαλλιά, τα γερασμένα μάτια της σε κοιτούν σαν μικρού παιδιού. «Περιμένω τριάντα χρόνια να έρτουν και δεν ήρταν. Θα τους περιμένω όσον καιρό θα είμαι ακόμα ζωντανή να έρτουν να τες διορθώσουν τες εικόνες στους τοίχους. Και τον καθαλάρην Άγιον που είναι πολλά όμορφος, μας λέει.»

Επιμέλεια Παρουσίαση

από τα Μέλη της Ένωσης Λογοτεχνών Κύπρου
Γιώργο Μύαρη και
Δρα Κώστα Κατσώνη